

102136

## KIRKENS ORDEN

Avisene har brakt ordlyden av en skrivelse fra Kirke-departementet til biskopene den 23. desember 1941, som igjen er svar på et brev fra biskopene til departementet den 15. desember. For at menighetene skal kunne få det rette syn på saken, finner biskopene det rettest å gjøre menighetsrådene kjent med et fullstendig avtrykk av *sin* skrivelse. Denne var foranlediget av noe som departementet hadde skrevet den 24. november og hadde latt offentliggjøre i dagspressen.

Biskopene skriver til Kirkedepartementet den 15. desember 1941:

### *1. Om kirkelig behandling av kirkelige saker.*

De daværende biskoper gjorde i 1894 en samlet henvendelse til departementet om de kirkelige sakers behandling. Dette førte til at departementet ga en utredning om biskopenes forhold til administrasjonen, og vi fikk så den kongelige resolusjon av 15. februar 1895. Ved resolusjonens § 1 «*pålegges det Kirkedepartementet å påse at samtlige biskopers og det teologiske fakultets uttalelse er avgitt før noe spørsmål om autorisasjon av nye salmebøker eller rituelle forandringer av alminnelig art forelegges til avgjørelse*».

Det som ble fastlagt i 1895 var ikke noe nytt. Det hadde bare i tidens løp sneket seg inn en del tilfeldigheter og en viss vakling i praksis. Dette gjør departementet rede for i det foredrag som ligger til grunn for resolusjonen.

Om det forhold som må være mellom stat og kirke etter luthersk-evangelisk bekjennelse, slik som dette også ble instituert ved grunnloven av 1814, har undertegnede biskoper uttalt seg senest i vårt brev til departementet av 10. november 1941, og der bl. a. sagt:

«Grunnloven fastslår at den evangelisk-lutherske religion forblir statens offentlige religion og videre at Kongen både skal bekjenne seg til denne religion og i sin utøvelse av den herhenhørende kirkestyrelse være bundet av kirkens egenart. Herav følger det at Kongen — som ikke selv eller i sine rent statlige organer har betingelsen for å avgjøre spørsmål om kirkens tro og gudstjeneste — må ha til rådighet noen på helt kirkelig basis hvilende autoriteter som så å si er *grunnlovens samvittighet i kirkens saker*. Fra alders tid har dette vært biskopene. Denne deres embetsplikt er fastsatt i lovgivningen, jfr. således N. L. 2—17—17. Vår kirkes hele forhold til staten er bare mulig derved at stat og sentraladministrasjon forelegger alle saker av betydning til erklæring av biskopene. Kirkelig administrativ praksis har gjennom slektledd utdypet og festnet denne biskopenes funksjon.»

Det var nettopp dette gjennom slektledd utformede og ikke minst i senere og mer våkne kirketider klarlagte forhold mellom stat og kirke som fikk sitt uttrykk i den foran siterte resolusjon av 1895. Fra de følgende år foreligger atskillig som styrker og fremhever dette grunnlag:

Fra kirkekommisjonen av 1908 henter departementet et ord som det siterer i O.t.med. nr. 1 1931 og som det er verd å merke seg. Det heter her at det ikke bare er de enkelte representanter for et samfunn som kommer i betraktning når det gjelder et samfunns styre: «Det er også en annen faktor som har gjort seg gjeldende. Det er den tradisjon som innen et samfunn lagrer seg opp fra slekt til slekt og øver sin stille, sterke makt som intet styre er i stand til å unndra seg.»

Samme sted gjengir departementet Løvlands ord i O.t.prp. nr. 47 — 1919, at «for tiden fungerer rikets biskoper embetsmessig som kirkestyrets rådgivere, idet alle forslag om kirkelige endringer og viktige forføyninger forelegges dem til uttalelse».

Departementet forsikrer derpå at det ikke blir avgjort en eneste kirkelig sak av betydning som det kan være delte meninger om uten at disse saker blir forelagt stiftsdirek-

sjonene eller biskopene, i en del tilfelle både biskopene og de teologiske fakulteter.

— Det er i tillit til en slik forsikring og til en praksis i overensstemmelse dermed at forholdet stat — kirke overhodet har vært mulig i overensstemmelse med kirkens vesen som bekjennelsesmessig kristen kirke.

Herav følger også en konsekvens for *ekspedisjonsmåten* i geistlige saker, nemlig at skrivelser som berører tilsynsemtet må gå fra Kirkedepartementet gjennom biskopene til geistligheten. En slik ekspedisjonsmåte er omhandlet av departementet i dets foredrag for Kongen i 1895, hvor det heter:

«Biskopen er geistlig Overøvrighet i sitt stift, hvorfor alle andragender, forestillinger og meddelelser fra stiftets geistlighet til kirkestyrelsen og fra denne til geistligheten går gjennom ham. At så skal skje er også i sin tid ved lov bestemt, nemlig i de såkalte «Geistlighetens privilegier» av 14. desember 1661. Dertil kommer at der ved en rekke av spesielle lovbestemmelser er tillagt biskopen en myndighetskrets der på en eller annen måte alltid vil omfatte samtlige geistlige anliggender i hans stift.»

## 2. Om biskopenes stilling etter kirkens orden.

«Kirken er de troendes forsamling, hvor evangeliet blir lært rett og sakramentene blir rettelig forvaltet.» (Augustana art. 7.) Etter bibelsk og urkristelig skikk har kirken til plikt å sørge for at nådegavene blir nyttet, og kirken skal gi et særskilt oppdrag og en særskilt myndighet til de menighetens lemmer som skal ha en særskilt tjeneste. En evangelisk-luthersk kirke må derfor gå inn for nådegavenes frie utførelse og må ikke la sine ordninger og embeter hindre et fritt legmannsvirke innenfor ordets, bekjennelsens og den ordnede menighets ramme. Men samtidig er kirken ansvarlig for at det etter Guds vilje er en rettelig orden i alle ting. Til denne orden hører det både at det må være noen som våker over skrift og bekjennelse som de levende veivisere

for alle ordninger i kirken, og at det er anvist ethvert organ en plass i administreringen av kirkens samfunnsliv.

I en slik levende organisme er det at bispeembetet har sin tjeneste, sin rett og sin plikt i Den norske kirke. Vi har ikke en «bispe-kirke», men en kristen kirke med sine biskoper, prester og menigheter. Biskopenes åndelige myndighet er utledet av og tillike begrenset av skriften og av kirken som de troendes forsamling. Derimot kan den ikke utledes av eller begrenses av noen annen myndighet.

For Norges vedkommende kommer dette klart fram i det som på bibelsk basis er gjort til kirkelig lov angående en biskops ordinasjon.

Når en biskop blir ordinert, får han etter Guds ord pålegg om sin plikt til å formane og tale til rette, vokte hjorden og ha tilsyn med den. Ordinatore forelegger ham deretter på kirkens vegne det spørsmål:

«Lover du for den allvitende Guds åsyn at du vil gjøre dette med troskap?»

Etter den nye biskops ja hertil, følger embetsoverdragelsen i disse ord:

«Så overdrar jeg deg det hellige bispeembete med den rett og myndighet som tilkommer en tilsynsmann etter Guds ord og vår kirkes orden.»

Ordinasjonen av en biskop — som også Kongen og statsmaktenes representanter alltid har overvært — er således et skarpt og klart uttrykk for kirkens særegne av staten anerkjente myndighet på basis av *Guds ord og kirkens orden*.

Det er om denne tilsynsgjerning professor dr. O. Kolsrud i en artikkel (1923) med titelen «En biskops embedsplikt» uttaler:

«Bispeembetet er en tilsynsgjerning i den kristne kirke. Biskopen utøver ikke funksjoner, som er overdratt ham av den kongelige regjeringsmakt i landet. Hans embete har overnasjonal betydning, fordi han tjener i den hellige alminnelige kirke, som den norske kirke er en del av. Hans forpliktelser kan ikke oppstilles av nutidsmennesker; ti de er allerede uttalt av apostlene som sendebud i Kristi sted.»

Og videre: «Kongemakten kan meddele den utnevnte biskop stillingens ytre rettigheter og foreskrive ham de tilsvarende ytre forpliktelser, men det åndelige kall til den hellige tjeneste kan en verdslig øvrighet ikke gi, ti den har selv intet hyrdeembete, og hva den ikke har kan den ikke overdra.»

— Når det gjelder Guds ord, bekjennelsen, det gudstjenestlige og det samvittighetsmessige, har derfor alle kirkens tjenere ikke i første rekke en fra staten overdratt bemyndigelse, men en grunnleggende *kirkelig* fullmakt som hviler i kirkens og menighetens tro og samfunn.

### 3. Om styreformene i kirken.

Det er funnet forsvarlig for en kristen kirke å la menneskelige avtaler og ordninger innenfor kirken, økonomiske forhold osv. bli bestyrt og dirigert av en på bekjennelsen forpliktet stats organer når dette skjer i samarbeid med kirkens folk.

Det tillitsforhold som hos oss er etablert mellom kirke og stat, er basert på en *gjensidighet*. Kirkens «rett» er ikke alltid fiksert i paragrafer. — ofte er den en kirkelig sedvane, jfr. kirkekommisjonens ord om «den stille, sterke makt som intet styre er i stand til å unndra seg».

Den avgjørelsesmyndighet i visse kirkelige saker som i henhold til Grunnlovens § 16 er tillagt Kongen, får både sitt grunnlag og sin motivering i dette gjensidighetsforhold. Kongen fungerer i denne sammenheng som det konstitusjonelle foreningspunkt mellom de to parter, kirke og stat. Forutsetningen for at kirkens forhold til staten skal holdes i normal gjenge er da at disse avgjørelser blir truffet under ansvarlig medvirken av de organer som har til oppgave å representere kirken.

Disse organer er hos oss etter gjeldende lov menighetsmøte, menighetsråd, bispedømmeråd, prester og biskoper. Mellom disse forutsettes det en indre vekselvirkning. Når biskopene (eller bispemøtet) uttaler seg, er det ikke ut fra noen egen maktfullkommenhet, men som personlige bærere av et ansvar

og en myndighet som er den hele kirkes. Det er ingen tilfældighet at det i departementets før siterte foredrag fra 1895 heter at *biskopene er geistlig overøvrighet for sitt stift*.

— I denne forbindelse en kort opplysning i anledning av anken over at biskopene nylig henvendte seg til geistligheten angående kollekten på 23. S. e. Tref. Første setning i denne bønn lyder slik: «Vi takker deg, fordi du har gitt oss fred i våre tider og nådig bevart oss fra krig og fremmed herredømme.» — Det ble allerede i fjor rettet spørsmål til biskopene om en kunne bruke denne kollekten mens det var krig. Biskopene lot da rykke inn i kirkebladene en notis med anbefaling av at en annen av de autoriserte kollekter ble brukt. Det samme gjentok seg i år, men da var det for sent å få noe inn i kirkebladene, hvorfor den nevnte anvisning ble gitt direkte, også da bare som en «anbefaling». Det ble ikke laget noen slags nyhet. — bare en ombytting av én godkjent tekst med en annen. Så meget må en tilsynsmann ha plikt og rett til innenfor rammen av de gjeldende styreformer. Og dette sa meget mer som departementet kort før hadde latt telefonere til Oslo biskop en forespørsel om hvorvidt det ville bli sendt ut en anvisning til prestene om rettelse av et bestemt ledd i Bededagslitani, noe som derpå ble besørget av biskopene, i år som i fjor.

At Oslo biskop «ingen som helst særstilling inntar innen bispekollegiet» har den nåværende Oslo biskop hevdet og praktisert i alle år. Det er for så vidt unødig å minne ham om det. Aldri har han latt utgå noe på biskopenes vegne uten at det har vært forelagt alle kolleger på forhånd og vært godtatt av dem, således også med den av departementet senest omhandlede skrivelse, som uttrykkelig var undertegnet «*etter oppdrag på biskopenes vegne*». En annen sak er det at Oslo biskop av departementet gjentatte ganger er blitt betegnet som dettes kirkelige konsulent og at han som bispemøtets valte preses og tillike av praktiske grunner ofte har måttet fungere som kollegiets talsmann. Også dette er alltid skjedd i full samstemthet med kollegene.

\*

Det som er de norske biskopers ledetråd, er deres forpliktelse på sin ordinasjon og den deri gitte rett og myndighet til å stå vakt om kirkens åndelige arv og den derpå byggede kirkens orden. Kirken er ikke en institusjon som staten kan behandle etter egen hensiktsmessighet. Kirken er i praksis innordnet i det hele samfunns organisme under administrative former som har skapt betegnelsen «statskirke». Men med dette fortsetter kirken å være et åndelig suverent samfunn bygd på Guds ord og fellesskapet i troen. På bibelsk vis har menigheten overdratt sine tjenere kirkens fullmakt ved bønn og håndspåleggelse. Det ansvar og den myndighet som derav følger er det disse tjeneres sak å være lydig mot, samtidig som de så langt sannhet og tro ikke hindrer dem, er innordnet med sin kirke i et organisk forhold til det hele folkelegeme og dets styreorganer.

Eivind Berggrav. J. Støren J. Maroni.  
 Andreas Fleischer. H. Hille. G. Skagestad.  
 Wollert Krohn-Hansen.

**Bilag.**

**Kongelig resolusjon**

av 15. februar 1895,

hvorved det pålegges Kirke- og Undervisningsdepartementet å påse:

1. at samtlige Biskopers og det theologiske Fakultets Udtalelser er afgivne, forinden noget Spørsmål om Autorisation af nye Salmebøger eller rituelle Forandringer af almindelig Art forelægges til Afgjørelse,
2. at Folkeskolernes Overtilsyn, dertil ogsaa henregnet Biskoperne, har afgivet Erklæringer, forinden nogen Sag om Godkjendelse af Lærebøger i Kristendomskundskab til Brug i Folkeskolerne afgjøres, og at lignende Erklæringer foreligger fra Det theologiske Fakultet, forsaavidt angaar nye Oversettelser og Recensioner af Luthers lille Katekismus og nye Forklaringer over samme,
3. at de Ansøgninger fra Menigheder angaaende Udnævnelse af geistlige Embedsmænd, som maatte indgives anderledes end gennem vedkommende Biskop, i Almindelighed forelægges denne til Udtalelse.